

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

สิทธิยึดเหนี่ยวเป็นสิทธิพิเศษอย่างหนึ่งของเจ้าหนี้ที่เกิดขึ้นเองโดยผลของกฎหมายเมื่อเจ้าหนี้มีการครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นและมีหนี้ที่เกี่ยวข้อกับทรัพย์สินนั้น ผลของสิทธิยึดเหนี่ยวคือเจ้าหนี้สามารถให้การครอบครองหรือยึดถือทรัพย์สินนั้นให้อยู่ในการครอบครองของเจ้าหนี้ต่อไปจนกว่าจะได้รับชำระหนี้ที่เกี่ยวข้อกับทรัพย์สินนั้นได้ โดยลักษณะดังกล่าวสิทธิยึดเหนี่ยวจึงเป็นมาตรการทางกฎหมายอย่างหนึ่งที่จะบีบบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้และเป็นหลักประกันแห่งหนี้ นั้นด้วย สิทธิยึดเหนี่ยวมีลักษณะคล้ายกับจำนำที่เจ้าหนี้ผู้รับจำนำสามารถให้การครอบครองหรือยึดถือทรัพย์สินที่รับจำนำไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ที่ประกันไว้ได้เช่นกัน ต่างกันตรงที่จำนำเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นจากสัญญาาระหว่างผู้จำนำและผู้รับจำนำ แต่สิทธิยึดเหนี่ยวเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นเองโดยผลของกฎหมายอันมีลักษณะคล้ายกับบุริมสิทธิ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติหลักทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิยึดเหนี่ยวไว้ใน บรรพ 2 ว่าด้วยเรื่องหนี้ ลักษณะ 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป หมวด 2 ผลแห่งหนี้ ส่วนที่ 5 สิทธิยึดเหนี่ยว ตั้งแต่มาตรา 241- 250 สิทธิยึดเหนี่ยวจะเกิดขึ้นเมื่อมีข้อเท็จจริงเข้าตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติอยู่ใน มาตรา 241 กล่าวคือ เจ้าหนี้ต้องมีการครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมาย และมีหนี้ที่เกี่ยวข้อกับทรัพย์สินนั้น นอกจากนี้หนี้ดังกล่าวจะต้องเป็นหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ สิทธิยึดเหนี่ยวจะไม่สามารถมีได้หากการเกิดสิทธิยึดเหนี่ยวนั้นเป็นการขัดกับภาระของเจ้าหนี้ หรือคำสั่งของลูกหนี้ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 242 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การครอบครองทรัพย์สินของเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยวจะต้องเป็นการครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย และทรัพย์สินที่ครอบครองจะต้องเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่มีใช้ทรัพย์สินของเจ้าหนี้เองซึ่งหมายถึงแม้ทรัพย์สินที่ครอบครองจะมีได้เป็นของลูกหนี้ เจ้าหนี้ก็มีสิทธิยึดเหนี่ยวเหนือทรัพย์สินนั้นและสามารถใช้อ้างต่อลูกหนี้ของตนได้ เพียงแต่ไม่สามารถใช้อ้างต่อเจ้าของกรรมสิทธิในทรัพย์สินที่แท้จริงได้เท่านั้น เว้นแต่ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอันเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ยึดเหนี่ยวซึ่งเจ้าหนี้สามารถเรียกให้เจ้าของทรัพย์สินชดใช้ได้ ตามมาตรา 247 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง

และพาณิชย์ “ทรัพย์สิน” ที่เจ้าหน้าที่สามารถมีสิทธิยึดหน่วงได้หมายความว่ารวมทั้งทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์อันเป็นวัตถุมีรูปร่างซึ่งเจ้าหน้าที่สามารถยึดถือหรือครอบครองได้ และ “หนี้” อันก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงอาจเป็นหนี้ที่เกิดจากมูลแห่งนิติกรรม สัญญา นิติเหตุ หรือมูลหนี้อื่นใดก็ได้ สำคัญคือ “หนี้” นั้นจะต้อง “มีความเกี่ยวข้อง” กับ “ทรัพย์สิน” ที่เจ้าหน้าที่ครอบครองอยู่ และต้องเป็นหนี้ที่เกิดจากสภาพความเป็นจริงแห่งหนี้ นั้น ไม่ใช่หนี้อันเกิดจากข้อตกลงหรือสัญญาแต่อย่างใด นอกจากนี้หนี้ดังกล่าวจะต้องเป็นหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ เว้นแต่ในกรณีที่ลูกหนี้ตกเป็นคนที่สิ้นสิ้นพันตัวไม่สามารถใช้หนี้ได้ ซึ่งในกรณีดังกล่าวแม้หนี้จะยังไม่ถึงกำหนดชำระเจ้าหน้าที่สามารถใช้สิทธิยึดหน่วงเหนือทรัพย์สินได้ตามมาตรา 243 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และด้วยเหตุที่สิทธิยึดหน่วงสามารถเกิดจากมูลหนี้ใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนี้เองจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่สิทธิยึดหน่วงได้ถูกบัญญัติไว้ในเรื่องนี้ ในส่วนที่ว่าด้วยผลแห่งหนี้ทำนองเดียวกับเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้และการเพิกถอนการฉ้อฉล อย่างไรก็ตามนักนิติศาสตร์ทั้งหลายต่างเห็นพ้องตรงกันว่าสิทธิยึดหน่วงเป็นทรัพย์สินสิทธิอย่างหนึ่ง และเป็นทรัพย์สินที่มีลักษณะที่เป็นอุปกรรมแห่งสิทธิในเรื่องนี้ทำนองเดียวกับจำนองและจำนำที่เป็นอุปกรรมแห่งสิทธิของหนี้ประธานหรือหนี้ที่ประกันเช่นเดียวกัน

“ความเกี่ยวข้อง” ระหว่างหนี้กับทรัพย์สินที่ครอบครองอันก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงสามารถตีความเข้าใจได้อย่างกว้างขวางโดยไม่จำกัดเฉพาะความเกี่ยวข้องอันเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ได้ลงทุน ลงแรงหรือทำประโยชน์ให้แก่ตัวทรัพย์สินเท่านั้น ความเกี่ยวข้องโดยทั่วไปอย่างเช่นในเรื่องซื้อขายก็ถือว่าทรัพย์สินที่ซื้อขายมีความเกี่ยวข้องกับหนี้ที่ผู้ซื้อจะต้องชำระราคาให้แก่เจ้าหน้าที่ด้วย แม้คำพิพากษาฎีกาที่ 1777/2493 และ 178/2526 จะได้วินิจฉัยในทำนองว่าความเกี่ยวข้องระหว่างหนี้กับทรัพย์สินอันเกิดจากหนี้คนละรายกันก็ก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงได้ แต่คำพิพากษาดังกล่าวก็ได้ถูกโต้แย้งโดยนักนิติศาสตร์หลายท่าน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าความเกี่ยวข้องระหว่างหนี้กับทรัพย์สินอันก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงนั้นควรเป็นความเกี่ยวข้องที่เกิดจากหนี้รายเดียวกันกับทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่ครอบครอง

ผลของสิทธิยึดหน่วงสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) เจ้าหน้าที่มีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้แต่ไม่มีสิทธินำทรัพย์สินที่ยึดหน่วงออกขายทอดตลาดได้เองโดยตรงอย่างเช่นเจ้าหน้าที่จำนำ เว้นแต่สิทธิยึดหน่วงตามบทบัญญัติเฉพาะเรื่องบางประเภทที่มีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้โดยตรงให้เจ้าหน้าที่นำทรัพย์สินที่ยึดหน่วงออกขายทอดตลาดได้ การบังคับชำระหนี้เอากับทรัพย์สินที่ยึดหน่วงเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการฟ้องร้องและขอบังคับคดีต่อศาลอย่างเช่นเจ้าหน้าที่สามัญโดยทั่วไป 2) เจ้าหน้าที่มีสิทธิบังคับชำระหนี้เอาจากดอกผลแห่งทรัพย์สินที่ยึดหน่วงได้เองโดยตรงก่อนเจ้าหน้าที่

อื่น ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 245 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 3) เจ้าหนี้มีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ได้ต่อไปแม้หนี้อันก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงนั้นจะขาดอายุความแล้วก็ตาม แต่เจ้าหนี้จะใช้สิทธิบังคับชำระดอกเบี้ยย้อนหลังเกินกว่าห้าปีไม่ได้ ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 193/27 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผลในข้อนี้ นักกฎหมายบางท่านเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์ต่อเจ้าหนี้เพราะในกรณีที่หนี้ขาดอายุความแล้วหากเจ้าหนี้ใช้สิทธิฟ้องร้องเพื่อบังคับชำระหนี้เอากับทรัพย์สินที่ยึดหน่วง ลูกหนี้ก็สามารถยกอายุความขึ้นมาเป็นข้อต่อสู้ได้ อย่างไรก็ตามโดยผลของคำพิพากษาฎีกาที่ 253/2497 (ประชุมใหญ่) และ 3187/2532 ซึ่งวินิจฉัยว่าแม้หนี้จะขาดอายุความแล้วก็ไม่ห้ามเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงที่จะใช้สิทธิบังคับตามมาตรา 193/27 ได้โดยศาลไม่ฟังข้อต่อสู้ของลูกหนี้ในเรื่องอายุความแต่อย่างใด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการใช้สิทธิดังกล่าวเป็นการใช้สิทธิในลักษณะของทรัพย์สินเหนือทรัพย์สินที่ยึดหน่วงจึงไม่ต้องคำนึงถึงอายุความฟ้องร้องแต่อย่างใด และ 4) เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้เจ้าของทรัพย์สินชดใช้ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ยึดหน่วงได้ตามมาตรา 247 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น ยึดหน่วงบ้านไว้หากมีค่าใช้จ่ายเพื่อการซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาเพื่อไม่ให้บ้านพังทลายหรือเสียหายก็มีสิทธิเรียกให้เจ้าของบ้านชดใช้ได้ เป็นต้น

นอกจากสิทธิยึดหน่วงทั่วไปที่บัญญัติอยู่ในมาตรา 241-250 ดังกล่าวในข้างต้นแล้วประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ยังมีบทบัญญัติในเอกเทศสัญญาและส่วนอื่นที่ให้สิทธิยึดหน่วงแก่เจ้าหนี้บางประเภทสามารถยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ได้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้เช่นเดียวกับสิทธิยึดหน่วงทั่วไปดังกล่าว เช่น สิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของผู้ขายตามมาตรา 468 สิทธิยึดหน่วงสินค้าของผู้ขนส่งตามมาตรา 630 สิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินที่ฝากของผู้รับฝากทรัพย์สินตามมาตรา 670 สิทธิยึดหน่วงเครื่องเดินทางหรือทรัพย์สินของแขกผู้มาพักของเจ้าสำนักโรงแรมตามมาตรา 679 สิทธิยึดหน่วงสินค้าของนายคลังสินค้าตามมาตรา 772 สิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของตัวการที่อยูในการครอบครองของตัวแทนตามมาตรา 819 และสิทธิยึดหน่วงของผู้ครองอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้จับสัตว์ของผู้อื่นที่เข้ามาทำความเสียหายในอสังหาริมทรัพย์ไว้เป็นประกันค่าเสียหายตามมาตรา 452 เป็นต้น บทบัญญัติเหล่านี้แม้ไม่มีกฎหมายรับรองไว้โดยตรงว่าเป็นเรื่องสิทธิยึดหน่วง แต่โดยลักษณะและผลที่เหมือนกับสิทธิยึดหน่วงทั่วไปดังกล่าวในข้างต้นจึงถือว่าเป็นกรณีที่มีสิทธิยึดหน่วงเช่นเดียวกัน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าข้อเท็จจริงตามบทบัญญัติเฉพาะเรื่องเหล่านั้นจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับหลักเกณฑ์ของสิทธิยึดหน่วงทั่วไปดังกล่าวในข้างต้นด้วย มิฉะนั้นก็ไม่ถือว่าเป็นกรณีที่มีสิทธิยึดหน่วงแต่อย่างใด เช่น การซื้อขายสินค้าที่มีเงื่อนไขว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ขายจะยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อจนกว่าผู้ซื้อจะได้ชำระราคาโดยครบถ้วน และผู้ขายยังไม่ได้ส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อในกรณีเช่นนี้ถือว่าการครอบครองสินค้าของผู้ขายไม่เป็นการครอบครองโดยมีสิทธิยึดหน่วงแต่

อย่างไรก็ดี ทั้งนี้เพราะตามหลักของสิทธิยึดเหนี่ยวทั่วไป ททรัพย์สินที่เจ้าหนี้ครอบครองจะต้องเป็นของผู้อื่นที่ไม่ใช่ของเจ้าหนี้เอง การพิจารณาและใช้สิทธิยึดเหนี่ยวตามบทบัญญัติเฉพาะเรื่องกล่าวคือว่าในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้โดยตรงก็สามารถนำหลักเกณฑ์ทั่วไปในมาตรา 241-250 มาปรับใช้ได้โดยอนุโลม ส่วนกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้โดยตรงก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัตินั้น ๆ

ผลของสิทธิยึดเหนี่ยวตามบทบัญญัติเฉพาะเรื่องสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 กรณีคือ

1) สิทธิยึดเหนี่ยวตามบทบัญญัติเฉพาะเรื่องที่ทำให้สิทธิแก่เจ้าหนี้เพียงสิทธิที่จะยึดเหนี่ยวทรัพย์สินไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ เจ้าหนี้ไม่มีสิทธินำทรัพย์สินที่ยึดเหนี่ยวออกขายทอดตลาดได้โดยตรง ในการบังคับชำระหนี้เอากับทรัพย์สินที่ยึดเหนี่ยวเจ้าหนี้ต้องดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลอย่างเช่นเจ้าหนี้สามัญโดยทั่วไป อันได้แก่ สิทธิยึดเหนี่ยวของผู้รับฝากทรัพย์ตามมาตรา 670 สิทธิยึดเหนี่ยวของตัวแทนตามมาตรา 819 และสิทธิยึดเหนี่ยวของผู้ครองอสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา 452 และ

2) สิทธิยึดเหนี่ยวตามบทบัญญัติเฉพาะเรื่องทีนอกจากกฎหมายให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ที่จะยึดเหนี่ยวทรัพย์สินไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้แล้ว เจ้าหนี้ยังมีสิทธิบังคับชำระหนี้โดยนำทรัพย์สินที่ยึดเหนี่ยวออกขายทอดตลาดได้โดยตรงอันได้แก่ สิทธิยึดเหนี่ยวของผู้ขายตามมาตรา 470 สิทธิยึดเหนี่ยวของผู้ขนส่งตามมาตรา 631 สิทธิยึดเหนี่ยวของเจ้าสำนักโรงแรมตามมาตรา 679 และสิทธิยึดเหนี่ยวของนายคลังสินค้าตามมาตรา 772

อย่างไรก็ตามเนื่องจากบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิยึดเหนี่ยวที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าวมีความไม่ชัดเจน ซึ่งผู้เขียนได้ยกปัญหาที่สำคัญบางประการขึ้นมาวิเคราะห์ไว้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการอ้างสิทธิยึดเหนี่ยวต่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดี

เนื่องจากกฎหมายกำหนดผลให้เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยวมีเพียงสิทธิที่จะยึดเหนี่ยวทรัพย์สินไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ อย่างไรก็ตามกฎหมายก็ไม่ได้บัญญัติรับรองไว้แต่อย่างใดว่าเจ้าหนี้สามารถอ้างหรือใช้สิทธิดังกล่าวได้แค่ไหนเพียงใด จึงเป็นปัญหาว่าหากเจ้าหนี้ตามคำ

พิพากษาของลูกหนี้ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีได้เข้ามาขอยึดเอาทรัพย์สินที่
 เจ้าหนี้อัดหน่วงอยู่ออกขายทอดตลาดเพื่อเอาเงินมาชำระหนี้ เจ้าหนี้จะสามารถอ้างสิทธิยึดหน่วง
 ขึ้นใช้ยันต่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้หรือไม่ ซึ่งประเด็นปัญหาดัง
 กล่าวนี้ยังไม่เคยมีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้โดยตรงแต่ประการใด และนักนิติศาสตร์ผู้ทรงคุณ
 วุฒิก็มองเห็นที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ ท่านศาสตราจารย์จิติ ดิงศภิกย์ เห็นว่า
 สิทธิยึดหน่วงไม่ทำให้เกิดสิทธิพิเศษที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่นไม่ทำให้เกิดบุริมสิทธิ
 แต่ประการใดเว้นแต่สภาพแห่งหนี้ตนเองเป็นหนี้ที่มีบุริมสิทธิด้วยซึ่งต้องพิจารณาเป็นราย ๆ ไป
 สิทธิยึดหน่วงมีผลระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ที่จะยึดหน่วงไว้จนกว่าลูกหนี้จะได้รับชำระหนี้โดยสัน
 เจริงเท่านั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นสามารถบังคับคดียึดเอาทรัพย์สินที่อยู่ในการครอบครอง
 ของเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงไปขายทอดตลาดได้ เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงคงมีแต่เพียงสิทธิที่
 จะขอใช้วิธีการขอเฉลี่ยทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเท่านั้น ท่านอาจารย์
 พจน์ ปุชปาคม เห็นว่าสิทธิยึดหน่วงที่กฎหมายให้อำนาจเอาทรัพย์สินออกขายทอดตลาดชำระหนี้
 เองได้ (หมายถึงสิทธิยึดหน่วงตามบทบัญญัติเฉพาะเรื่องบางประเภท) เทียบเคียงได้กับบุริมสิทธิ
 ตามมาตรา 287 เพราะมีอำนาจตามกฎหมายบังคับเหนือทรัพย์สินนั้น แต่สิทธิยึดหน่วงทั่วไปเป็น
 เพียงประกันการชำระหนี้เท่านั้นไม่มีอำนาจบังคับเหนือทรัพย์สินนั้นจึงร้องขอให้ชำระหนี้แก่ตนโดย
 อาศัยมาตรานี้ไม่ได้ อย่างไรก็ตามนักนิติศาสตร์ผู้ทรงคุณวุฒิก็กหลายท่านซึ่งประกอบไปด้วย
 ศาสตราจารย์ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ศาสตราจารย์โชค จารุจินดา อาจารย์ทวี กสิยพงศ์ และ
 ศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ เห็นว่าเจ้าหนี้อื่นจะขอยึดเอาไปขายชำระหนี้ไม่ได้ ทั้งนี้เพราะ
 หากให้เจ้าหนี้อื่นยึดเอาไปได้ก็จะเป็นการทำลายหลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิยึดหน่วงโดยสิ้นเชิง

ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นของนักนิติศาสตร์ส่วนใหญ่ โดยเห็นว่าสิทธิยึดหน่วงเป็น
 ทรัพย์สินสิทธิและเป็นสิทธิพิเศษอย่างหนึ่งของเจ้าหนี้ที่มีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้โดยตรงดังจะเห็น
 ได้จากมาตรา 244 ที่กำหนดให้เจ้าหนี้สามารถใช้อำนาจการยึดหน่วงทรัพย์สินไว้จนกว่าจะได้รับ
 ชำระหนี้โดยสิ้นเชิง หากยอมให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถยึด
 ทรัพย์สินที่อยู่ในการครอบครองของเจ้าหนี้ออกขายทอดตลาดก็จะเป็นการทำลายหลักกฎหมาย
 ว่าด้วยสิทธิยึดหน่วงที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้โดยตรงอย่างชัดแจ้ง

2. ปัญหาเกี่ยวกับการขอเฉลี่ยทรัพย์สินจากขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดหน่วงของเจ้าหนี้ ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงโดยเจ้าหนี้อื่น

เนื่องจากในการบังคับชำระหนี้เอาที่ทรัพย์สินที่ยึดหน่วงเจ้าหนี้ต้องดำเนินการฟ้องร้องและขอบังคับคดีต่อศาลอย่างเช่นเจ้าหนี้สามัญโดยทั่วไป จึงเป็นปัญหาว่าเมื่อเจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิฟ้องร้องต่อศาลและศาลได้มีคำพิพากษาให้ชนะคดีจนมีฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และได้นำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์สินที่อยู่ในการครอบครองของเจ้าหนี้เองแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของลูกหนี้ในคดีอื่นจะยื่นคำขอเฉลี่ยทรัพย์สินในเงินที่เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงได้จากการขายทรัพย์สินที่ยึดหน่วงได้หรือไม่ ปัญหาดังกล่าวนี้นิติศาสตร์ได้มีความเห็นที่แตกต่างกัน กล่าวคือศาสตราจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เห็นว่าหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้จะยึดหน่วงเอาไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ก็ได้ แต่หากจะบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินดังกล่าวก็ต้องดำเนินการฟ้องคดีและขออำนาจศาลสั่งขายวันแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ แต่เมื่อขายแล้วเจ้าหนี้ตามคำพิพากษารายอื่นเข้ามาขอเฉลี่ยได้ อย่างไรก็ตามพระสารสาสน์ประพันธ์เห็นว่า เจ้าหนี้อื่นจะมาขอเฉลี่ยก่อนที่เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจะได้รับชำระหนี้โดยครบถ้วนไม่ได้ ถึงแม้จะไม่มีบทบัญญัติว่าผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมี “บุริมสิทธิ” ที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้สามัญก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงก็ยอมได้สิทธิเช่นนี้เช่นกัน

ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นของพระสารสาสน์ประพันธ์ และเห็นว่าปัญหาในข้อนี้มีลักษณะทำนองเดียวกับปัญหาในข้อแรกที่มีความเห็นแตกต่างกันดังกล่าวในข้างต้น ซึ่งเมื่อถือว่าเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงมีสิทธิยึดทรัพย์สินไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้โดยสิ้นเชิง เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีจะเข้ามายึดเอาไปขายทอดตลาดไม่ได้เพราะจะเป็นการทำลายหลักกฎหมายในเรื่องสิทธิยึดหน่วงดังกล่าวในปัญหาข้างต้น ในทำนองเดียวกันเมื่อเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดก็ควรถือว่าเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงเป็นเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้สามัญด้วย มิฉะนั้นก็จะเป็นการทำลายหลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิยึดหน่วงเช่นกัน สรุปคือเจ้าหนี้อื่นจะยื่นคำขอเฉลี่ยทรัพย์สินก่อนที่เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจะได้รับชำระหนี้จากการขายทรัพย์สินที่ยึดหน่วงโดยครบถ้วนไม่ได้

3. ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้เอาที่ทรัพย์สินที่ยึดหน่วง

เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้ผลของเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงทั่วไปมีเพียงสิทธิที่จะยึดทรัพย์สินไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ ในการบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินที่ยึดหน่วง เจ้าหนี้

จะต้องดำเนินการฟ้องร้องและขอบังคับคดีต่อศาลอย่างเช่นเจ้าหนี้สามัญโดยทั่วไป ผลของสิทธิยึดหน่วงดังกล่าวทำให้เจ้าหนี้ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่าย ยิ่งหากเป็นกรณีที่หนี้อันก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงมีมูลค่าเพียงเล็กน้อยด้วยแล้ว การบังคับชำระหนี้โดยการที่ต้องฟ้องร้องต่อศาลก็จะไม่คุ้มค่าต่อเจ้าหนี้

4. ปัญหาความสมบูรณ์ของข้อตกลงระหว่างเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงกับลูกหนี้ที่ยอมให้จัดการทรัพย์สินที่ยึดหน่วงเป็นอย่างอื่น

เนื่องมาจากปัญหาความไม่สะดวกและไม่คุ้มค่าในการบังคับชำระหนี้เอากับทรัพย์สินที่ยึดหน่วงดังกล่าวในข้างต้น เจ้าหนี้จึงกำหนดให้ลูกหนี้ทำสัญญาหรือข้อตกลงเป็นพิเศษขึ้นเพื่อยกเว้นผลของสิทธิยึดหน่วงตามกฎหมายดังกล่าว ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะของข้อตกลงออกได้เป็น 2 ประเภทคือ 1) ข้อตกลงให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ยึดหน่วงตกเป็นของเจ้าหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระและ 2) ข้อตกลงให้เจ้าหนี้มีสิทธิขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดหน่วงได้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ จึงเป็นปัญหาว่าการทำสัญญาหรือข้อตกลงในลักษณะดังกล่าวมีผลบังคับในทางกฎหมายแค่ไหนเพียงใด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการทำข้อตกลงประเภทแรกที่กำหนดให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ยึดหน่วงตกเป็นของเจ้าหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระไม่สามารถทำได้ โดยเปรียบเทียบกับการทำข้อตกลงดังกล่าวในเรื่องจำนำ ซึ่งบทบัญญัติมาตรา 756 ห้ามมิให้ผู้จำนำและผู้รับจำนำทำสัญญาหรือข้อตกลงในลักษณะดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตามการทำข้อตกลงที่ให้เจ้าหนี้มีสิทธิขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดหน่วงได้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระนั้น ผู้เขียนเห็นว่าข้อตกลงดังกล่าวเป็นสิ่งที่สามารถทำได้เพราะเป็นการตกลงวิธีการบังคับชำระหนี้ที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติรับรองอยู่แล้ว ทั้งนี้ไม่ว่าข้อตกลงดังกล่าวเป็นข้อตกลงที่ห้ามนำคดีมาสู่การพิจารณาของศาลอันถือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนตามมาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะหากการขายทอดตลาดกระทำไปโดยไม่ชอบ ลูกหนี้ก็มีสิทธินำคดีมาฟ้องร้องต่อศาลได้ตามปกติอยู่แล้ว

5. ปัญหาเกี่ยวกับการทำสัญญาหรือข้อตกลงหรือสัญญาให้เกิดสิทธิยึดหน่วง

เนื่องมาจากปัจจุบันมักมีการทำสัญญาหรือข้อตกลงให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งได้ในบางกรณี จึงเป็นปัญหาว่าการทำสัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวก่อให้เกิดสิทธิยึดหน่วงตามกฎหมายได้หรือไม่ ซึ่งเมื่อถือว่าสิทธิยึดหน่วงเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่จะก่อตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยผลของกฎหมายเท่านั้น ดังนั้นการทำสัญญาหรือข้อตกลงให้

ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดสามารถยึดทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งได้จึงไม่ก่อให้เกิดสิทธิยึดเหนี่ยวในทางกฎหมายแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามหากสัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน สัญญาหรือข้อตกลงนั้นก็จะมีผลผูกพันและใช้บังคับได้ระหว่างคู่กรณี

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่ากฎหมายว่าด้วยสิทธิยึดเหนี่ยวที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีความไม่ชัดเจนและไม่เหมาะสมบางประการ ดังนั้นเพื่อให้กฎหมายว่าด้วยสิทธิยึดเหนี่ยวสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนใคร่ขอเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวดังต่อไปนี้

1. ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาขอบเขตการอ้างสิทธิยึดเหนี่ยวต่อบุคคลภายนอกอันได้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งนักนิติศาสตร์มีความเห็นที่แตกต่างกันอยู่ ผู้เขียนเห็นว่าเพื่อให้หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิยึดเหนี่ยวสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพควรตีความกฎหมายที่เกี่ยวข้องในลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) ควรตีความโดยถือว่าผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยวถือเป็นบุคคลผู้มี "สิทธิอื่น ๆ" ซึ่งบุคคลภายนอกอาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ตามกฎหมาย"ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 287 หรือ

(2) ควรถือว่ากฎหมายวิธีสบัญญัติในส่วนของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ได้นั้นขัดแย้งกับกฎหมายสารบัญญัติในเรื่องสิทธิยึดเหนี่ยวที่ให้อำนาจแก่เจ้าหนี้ในการที่จะยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ได้ การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ของเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายในส่วนสารบัญญัติที่มีกฎหมายรับรองไว้ด้วย

โดยผลของการตีความตามแนวทางทั้งสองดังกล่าวจะทำให้สิทธิยึดเหนี่ยวสามารถใช้อ้างต่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ โดยเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยวสามารถดำเนินการไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่งได้ดังต่อไปนี้

(1) ไม่ยอมส่งมอบทรัพย์สินที่ยึดหน่วงให้แก่เจ้าหนี้หรือเจ้าพนักงานบังคับคดี โดยถือว่าทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีทำนองเดียวกับบทบัญญัติ มาตรา 285, 286 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแม้กรณีจะไม่ตรงตามบทบัญญัติ ดังกล่าวโดยตรง หรือ

(2) ยอมส่งมอบทรัพย์สินที่ยึดหน่วงให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดี และขอรับชำระหนี้หรือขอคืนส่วนแบ่งจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดหน่วงได้ก่อนเจ้าหนี้อื่น โดยถือว่าเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงเป็นผู้มี “สิทธิอื่น ๆ” ซึ่งบุคคลภายนอกอาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ตามกฎหมาย” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 287 รวมทั้งในกรณีที่เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงฟ้องร้องและขอบังคับคดีต่อศาลโดยการนำทรัพย์สินที่ยึดหน่วงออกขายทอดตลาด เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่นก็จะมีสิทธิขอเฉลี่ยเงินที่ได้จากการขายทอดตลาด เว้นแต่เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจะได้รับชำระหนี้ก่อนโดยครบถ้วน

2. ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้เอากับทรัพย์สินที่ยึดหน่วง ซึ่งเจ้าหนี้ต้องดำเนินการฟ้องร้องและขอบังคับคดีต่อศาลอย่างเช่นเจ้าหนี้สามัญโดยทั่วไปอันก่อให้เกิดความไม่สะดวกและไม่คุ้มค่าแก่เจ้าหนี้ในบางกรณีนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับผลของสิทธิยึดหน่วง โดยกำหนดให้เจ้าหนี้สามารถนำทรัพย์สินที่ยึดหน่วงออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ได้โดยตรง โดยให้นำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่ว่าด้วยการบังคับจำนำมาบังคับใช้โดยอนุโลม แต่ทั้งนี้ให้จำกัดเฉพาะทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์เช่นเดียวกับในเรื่องจำนำเท่านั้น อย่างไรก็ตามในกรณีที่ยังไม่ได้มีการแก้ไขกฎหมายดังกล่าว ผู้เขียนเสนอให้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการทำสัญญาหรือข้อตกลงเพิ่มเติม โดยกำหนดให้เจ้าหนี้มีสิทธินำทรัพย์สินที่ยึดหน่วงออกขายทอดตลาดได้เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ภายในกำหนด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย